

TRACTATUS THEOLOGICUS

In Primam Secundæ
D. THOMÆ.
DE DIVINA GRATIA ET MERITO.

Ribus disputationibus Tractatum hunc circumferimus. Prima agemus de Gratia Actuali, seu Gratia quæ datur ad salutares actus elicendos, tentationes vincendas &c. Altera agemus de Gratia Habituali, seu Sanctificante. Tertia de Merito. Prima complectitur in se questiones potissimum controversias cum Jansenistis, ratione auxili sufficiens. Altera paucioribus potest absolv. Tertia paucissimis: quare, adjuvante ipsa Divina gratia actuali, sine qua boni nihil possumus, de eadem Tractatum inchoamus.

DISPUTATIO I.

De Gratia Actuali.

Differunt Gratia Actualis & Habitualis, quod ista, quæ etiam sanctificans dicitur, tanquam habitus aliquis, & qualitas permanens, ex se maneat, ut alii habitus, donec à contrario expellatur: at vero illa, seu gratia actualis, ex se transiens sit, & sic actus, ita & ipsa transeat, quamvis à nullo contrario expellatur. De hac itaque, atque ejus essentia, necessitate, ac existentia per tres questiones latas nobis erit agendum. Agit autem Angelicus Doctor de gratia in 1. 2. à questione 109, usque ad 114, ubi de merito incipit, & usque ad finem 1. 2de de eodem disserit: de quo & nos post finitas de gratia questiones, quantum opus fuerit, agemus: interim

4. Itaque in primis gratia in sensu grammatical significat *venustatem*, seu pulchritudinem corporis: sic Prov. 31. v. 30. dicitur: *Falsa gratia, & vana est pulchritudo.* Iterum in eodem sensu significat *elegantiam sermonis*: sic Ecclesiastici 6. v. 5. *Lingua eucarbis* (id est gratia) *in bono homine abundat, & Luce 4. v. 22.* de Christo dicitur: *Mirabantur in verbis gratiae, que procedebant de ore ipsis.* Ruris in

cadem

Variae Acceptiones, & Divisiones Gratiae.

Soleat alia ante divisionem præmitti definitio rei; prius enim soleat excepti notitia de essentia rei, quæ de ejus partibus; at, cum non satis inter auctores conveniat, in quo gratia confusat, prius, ad meliorem naturam ejus indagationem, præmittenda sunt varia, tum gratia divisiones, tum communiter recepta hujus vocis *Gratia acceptio*nes, quibus suppositis, tanquam ab omnibus ferme admisis, facilius pergere poterimus ad examinandam hujus rei essentiam. De his divisionibus, & acceptib[us] gratia, passim agunt auctores: nos communiori ubiquique adhæreibimus, & cum iis, qui in terminorum acceptione forte aliquantum discrepant, perspecta eorum mente, facile conveniemus.

5. Itaque in primis gratia in sensu grammatical significat *venustatem*, seu pulchritudinem corporis: sic Prov. 31. v. 30. dicitur: *Falsa gratia, & vana est pulchritudo.* Iterum in eodem sensu significat *elegantiam sermonis*: sic Ecclesiastici 6. v. 5. *Lingua eucarbis* (id est gratia) *in bono homine abundat, & Luce 4. v. 22.* de Christo dicitur: *Mirabantur in verbis gratiae, que procedebant de ore ipsis.* Ruris in

Variae Acceptiones, & Divisiones Gratiae.

87
& quidem Theologicæ talis, seu intrinsecè conducens ad visionem beatificam.

7. Hæc gratia Theologica dividitur in primis in *gratiam increatam*, & *gratiam creatam*. Prior, seu *gratia increata* consistit in *predicatis Divinis*, sive *absolutis*, sive *relativis*. Hæc autem gratia potest præstare effectum suum, vel per unionem physicam; & sic *Personalitas DEI*, quæ per unionem physicam sanctificat humanitatem Christi, potest dici *gratia increata*, respectu ejusdem humanitatis: vel potest præstare effectum absque unione; & sic *omnipotentia Divina*, extrinsecè applicata, concurrens loco habitatum, cum peccatore, habitibus spoliato, ad actum virtutis, est *gratia increata*. Sic etiam *Spiritus Sanctus*, cui specialiter opera superna attribuuntur, dicitur passim à Concilio gratia; & etiam à S. Augustino ferm. 61. de verbis Domini, c. 1, dicente: *Gratia quippe DEI donum DEI est: donum autem maximum ipse Spiritus S. est.* & ideo *gratia dicitur*. Huc reduci possunt merita Christi, quæ, utope intrinsecè constituta ex dignitate increata Verbi, etiam quoad nobilis constitutivum accepta, sunt *gratia increata*. *Gratia creata* autem sunt omnia illa dona, quæ aliquid creatum sunt, & à benigfissimo DEO gratuitò conferuntur.

8. *Gratia creata* distinguitur in *gratiam gratis datam*, & *gratiam gratum facientem*; quamvis enim omnis gratia sit gratis data, tamen *gratia gratis data* antonomasticè vocatur illa, quæ non datur primariò in ordine ad sanctificationem recipientis, sed potius ad utilitatem Ecclesie, aut aliorum, de quibus gratia fuisse Suarez in prolegomeno 3. de gratia c. 4. At *gratia gratum faciens* est illa, quæ conferitur in ordine ad sanctificationem propriam recipientis, quales sunt inspirations, & illustrations supernæ &c. Quamvis autem iste, quando homo iis non cooperatur, eum actu gratum, seu sanctum non faciat, nihil obest; quia id faciunt saltem in actu primo, hoc est, sunt aptæ, & intentæ ad gratiam faciendum.

9. *Gratiae autem gratis datae numerantur novem* à S. Paulo 1. Corint. 12. v. 8. Prima est *fervor scientie*, seu donum loquendi, inferendo ex fidei principiis conclusiones circa altissima mysteria, & predicata Divina. Secunda est *fervor scientie*, id est donum loquendi, inferendo ex principiis fidei conclusiones circa objecta creatæ. Tertia est *fides*, sumpta, non pro habitu fidei insufo, sed, vel pro fiducia ad patrandam miracula, vel pro dono proponendi claram, & bene, fidei mysteria, ut etiam rudes faciliter intelligant. Quarta est *gratia sanitatis*, seu donum sanandi morbos, & agriboles. Quinta operatio virtutum, seu donum ad celebriora patrandam miracula, ad manifestandam apertissimam Divinam, qualia fecit Moses in Ægypto, & Apostoli in omni mundo.

Sexta est *prophetia*, seu donum prædicandi futura, vel manifestandi secreta cordium. Septima dicitur *spiritum*, id est, donum discernendi cogitationes, affectiones, atque intentiones cordis, utrum sint à natura, an vero à spiritu Divino, an à spiritu malo, transformato in Angelum lucis. Octava *gratia linguarum*, seu

seu donum loquendi variis, & peregrinis linguis. Nona interpretatio sermonum, seu donum interpretandi sacras Scripturas, sive aperiendi sensus in iis latentes: vel etiam capienda linguas obscures, & intellectu difficiliores. Quenam autem ex his gratia concedantur per modum habitus, quamnam per modum pura motionis transeuntis, late tractat Suarez citato prolegom. 3. c. 5.

10. Jam *gratia gratum faciens*, de qua nobis hic ex professo est sermo, alia est *habitualis*, alia *actualis*. Illa, seu *habitualis*, est *gratia sanctificans*, que instar habitus infunditur in baptismō, vel in sacramento poenitentiae, & augetur per actus supernaturales bonos, ac meritorios: manet etiam per se, ut habitus, donec per peccatum grave expellatur. Ad hanc *gratiā habitualē* reducuntur habitus virtutum Theologiarum, & moralium infilarum, itemque sepius dona Spiritus Sancti, per quæ dicitur Spiritus Sanctus requiescere super hominem. At vero *gratia actualis*, quamvis ordinetur à DEO ad sanctificationem, seu justificacionem nostram, tamen non semper in actu secundo nos justificat, quando némpe ei non continentur, sed ei resiliuntur. Deinde stare etiam potest cum peccato: nam utique peccatores plura recipiunt auxilia *gratia actualis*. Non tamen manet hac gratia per modum habitus, sed transit per modum actus: inquit, ut infra dicimus, probabilis hæc *gratia* stat in actibus vitalibus voluntatis, & intellectus.

11. Dividitur autem *gratia Theologiae supernaturalis*, prout complectitur gratiam habitualē, & actualē, ulterius in *gratiam DEI*, & *gratiam Christi*. *Gratia DEI* dicitur à Theologis illa, quæ à DEO est, non per Christum, nec intuitu meritorum eius data: talis est *gratia unionis hypostaticæ*, item lumen gloriae, & visio beatifica Christi quoad substantiam; quæ, ut communiter tradunt Theologi, Christus non est meritus. *Gratia Christi* est, quæ per Christum Redemptorem generi humani, sive intuitu meritorum ipsius, data est, qualis est omnis gratia, & gloria hominum, & Angelorum, utrumque solet dici tr. de Incarnatione: & videtur indicare Apostolus ad Ephesios. v. 3. de DEO dicens: *Qui benedixit nos in omni benedictione spirituali in coelestibus, in Christo*.

12. Jam vero *gratia actualis*, de qua ut dicitur n. 2. nobis nunc sermo est, dividitur ulterius in *gratiam sanitatis*, & *medicine*, seu *medicinalis*. Ita, seu *medicinalis* est, quæ datur hominibus post lapsum in peccatum originale, qui per hoc redditus sunt infirmi & agroti. *Gratia sanitatis* est, quæ datur sanis, hoc est, nullo morbo, aut vulnero peccati originalis afflictis. Tali gratia data est Beatissima, & Immaculatissima Virgini, item Sanctis Angelis, rufus Adamo, & Eva in primo instanti creationis: & danda fuit etiam nobis, si in primo parente non peccassetum.

13. Ulterius *gratia actualis* alia dicitur *excitans*, alia *adjuvans*: *præveniens*, *comitans*, *subsequens*: *operans*, *cooperans*: *gratia*, *sive auxilium*, *sive quo non*, & *auxilium quo*: tandem *alia gratia sufficiens*, alia *efficax*: ex quibus praedicatis tamen plura possunt eidem entitati *gratiae*

convenire, ut patebit consideranti. *Gratia excitans* est illa, qua excitamus, monemus, & movemus à DEO ad operandum bonum. *Adjuvans* hic intelligitur, non quomodocunque potest juvare; haec enim dicitur à quibusdam tantum *adjutrix*: sed illa, qua in actu secundo adjuvat; nam hic terminus *adjuvans* in his circumstantiis sumitur non latè, in quo sensu omnis illa dicitur adjuvare, qui auxilium qualunque prestat, sed sumitur hic restringè à Theologis, & significat adjuvare acta agentem, & in hoc sensu nemo dicitur adjuvare, nisi enim ipse agat, ut S. Augustinus l. 2. de peccator. merit. & remissione c. 5. Nec adjuvare potest, nisi, qui etiam aliquid sponte conatur, & enarrat, in psalm. 78. ad v. 9. Qui enim adjuvatur, etiam per seipsum aliquid agit. & ferm. 13. de verb. Apol. c. 11. Nemo adjuvatur, si ab illo nihil agatur. Potest autem gratia juvare, vel moraliter, vel physicè cooperando, de quo plura infra.

Gratia præveniens, per quam simpliciter dicitur à DEO ad sanctificationem, seu justificacionem nostram, tamen non semper in actu secundo nos justificat, quando némpe ei non continentur, sed ei resiliuntur. Deinde stare etiam potest cum peccato; nam utique peccatores plura recipiunt auxilia *gratia actualis*. Non tamen manet hac gratia per modum habitus, sed transit per modum actus: inquit, ut infra dicimus, probabilis hæc *gratia* stat in actibus vitalibus voluntatis, & intellectus.

14. Dividitur autem *gratia Theologiae spiritualis*, prout complectitur gratiam habitualē, & actualē, ulterius in *gratiam DEI*, & *gratiam Christi*. *Gratia DEI* dicitur à Theologis illa, quæ à DEO est, non per Christum, nec intuitu meritorum eius data: talis est *gratia unionis hypostaticæ*, item lumen gloriae, & visio beatifica Christi quoad substantiam; quæ, ut communiter tradunt Theologi, Christus non est meritus. *Gratia Christi* est, quæ per Christum Redemptorem generi humani, sive intuitu meritorum ipsius, data est, qualis est omnis gratia, & gloria hominum, & Angelorum, utrumque solet dici tr. de Incarnatione: & videtur indicare Apostolus ad Ephesios. v. 3. de DEO dicens: *Qui benedixit nos in omni benedictione spirituali in coelestibus, in Christo*.

15. Jam vero *gratia actualis*, de qua ut dicitur n. 2. nobis nunc sermo est, dividitur ulterius in *gratiam sanitatis*, & *medicine*, seu *medicinalis*. Ita, seu *medicinalis* est, quæ datur hominibus post lapsum in peccatum originale, qui per hoc redditus sunt infirmi & agroti. *Gratia sanitatis* est, quæ datur sanis, hoc est, nullo morbo, aut vulnero peccati originalis afflictis. Tali gratia data est Beatissima, & Immaculatissima Virgini, item Sanctis Angelis, rufus Adamo, & Eva in primo instanti creationis: & danda fuit etiam nobis, si in primo parente non peccassetum.

16. Ulterius *gratia actualis* alia dicitur *excitans*, alia *adjuvans*: *præveniens*, *comitans*, *subsequens*: *operans*, *cooperans*: *gratia*, *sive auxilium*, *sive quo non*, & *auxilium quo*: tandem *alia gratia sufficiens*, alia *efficax*: ex quibus praedicatis tamen plura possunt eidem entitati *gratiae*

ipse actus: sic S. Augustinus de corr. & gratia c. 12. ait, alimentum esse, sine quo non vivitur, quamin cum eo non necessario vivatur; potest enim abundans alimentum mori: econtra ait, beatitudinem (intelligendo formalem) esse auxilium quo; quia, qui eam habet, non potest non esse beatus. *Gratia sufficiens* est, cum qua possumus agere: & quidem *pure sufficiens* est, cum qua quidem possumus agere, sed ex nostra culpa non agimus.

Gratia efficax potest duplice in sensu accipi: vel, ut significet tantum auxilium, quod in se habet vim, virtutem, potentiam, seu efficaciam in actu primo, sicut e. g. sol est causa efficacis caloris, lumen ab eo producendo impeditur: item medicina est efficax, eti non sumpatur, vel aliquando ob alia impedimenta sanitatem non efficac. Et in hoc sensu omnis grata sufficiens est efficax; alias enim re ipsa non sufficeret, ut recte probat Reverendissimus Knippenberg Inquisitor Coloniensis, ex ord. D. Dominici in osculo contra libram auroris anonymi a. 3. Neque nos hoc negamus, quando negamus, ad elicendum actum bonum prærequisiti necessarii gratiam efficacem: in eo hoc sensu gratiam efficacem necessariam esse, atque tempore dari, quando homo est proxime liber ad actum bonum, contra Janenitatas contumacissime contendimus. At vero negamus, prærequisiti ad actum bonum gratiam efficacem in alio sensu, in quo autonomaticè à Theologis accipitur, quando gratiam efficacem simpliciter dictam indigitare volunt; tunc enim intelligitur gratia efficax, seu effectiva actus, sive quæ infallibiliter post se trahit actum bonum, in ordine ad quem datur: & tamen negamus necessariam esse; quia, eti actus non sequitur, porro tamen auxilium præcedens verè sufficiens suffit.

ARTICULUS II.

In quo consistat *Gratia Actualis*.

15. *D*icitur *Gratia Actualis* sive celebriores sententiae hæc ducere. Prima Thomistarum cum Alvarez disp. 74. de auxiliis, qui dicunt, gratiam excutientem, prævenientem, vel etiam adjuvantem, non solum stare in actibus vitalibus indeliberatis, intellectus, & voluntatis: sed etiam in qualitate mortua, supernaturalis, effectivaliter fluida, sive transiente cum actibus, ad quos movet per modum physicū impulsus, & ad quos effectivè concurrit: quāmque qualitatē DEUS nobis, juxta illos auctores, infundit ad hoc, ut illas illustrationes, & inspirationes indeliberatas, utpote actus intellectus, & voluntatis, producamus.

Altera sententia est eorum, qui dicunt, gratiam excutientem, & prævenientem, stare in ipsiis actibus vitalibus sanctarum illustrationum, & affectionum, quas DEUS producit in nobis sine nobis liber, aut moraliter cooperantibus; quamvis ad eas, utpote actus immanentes, poterint nostræ physicæ, sed indeliberatæ concurrant, ita Suarez l. 3. de auxiliis gratie c. 4. n. 2. Tandem, Amicus, Oviedo, Arraga, aliique ex nostris, & externis: inquit, juxta Suarez ibidem comunitur etiam antiqui Theologi.

minatio, & inspiratio vitalis. Similia habet alibi, qua per decursum hujus tractatus plura afferemus. Eodem modo gratiam explicat S. Prosper. 2. de vocatione gentium c. 26. *Gratia quidem DEI in omnibus iustificationibus principaliter praeminet, suadendo exhortationibus, monendo exemplis, terrendo periculis, incitando miraculis, dando intellectum, inspirando consilium, corque ipsum illuminando, & fidei affectionibus imblando, item S. Cyrill. l. 4. in Joannem c. 6. dum ait, homines trahi ad Christum monitoris, doctrina, revelatione, ineffabiliter facta. Confirm. tandem conclusio ratione negativa; quia scilicet qualitas distincta, in qua gratia consistat, nulla unquam necessitas potest probari.*

ARTICULUS III.

Solvuntur Objectiones.

18. Ob. 1. Gratia præveniens, & excitans, est illa, quam DEUS facit in nobis sine nobis: ergo non potest stare in aliis vitalibus, conseq. patet; qui actus vitales essentialet producuntur a vivente; nam sunt actiones essentialet immanentes: adeoque illustrationes intellectus, & inspirationes voluntatis, producuntur etiam a nobis, qui per eas illustramur. antec. probatur ex Scripturis. psal. 120. v. 2. dicitur: *Auxilium meum à Domino, qui fecit cœlum & terram: ergo gratia, sive auxilium, ita est à DEO, sicut cœlum, & terra, quæ ab ipso solo, absque ullo alterius influxu, producta sunt. Idem antec. etiam probatur ex Concilio Araucano II. quod cap. 20. ait: Multa in bonae bona sunt, quæ non facit homo: quod potissimum à Concilio dictum est de gratia præveniente: ergo.*

Resp. dist. antec. Gratia est, quæm DEUS facit in nobis sine nobis, moraliter, aut meritorie concurrentibus, conc. antec. sine nobis physice concurrentibus, neg. antec. & conseq. ad primam probationem. neg. conseq. Non dicit psalmista, eodem modo produci gratiam, quo producitur cœlum, & terra: sed tantum dicit, produci eam ab eodem DEO. Ad 2. prob. ex Araucano servit superior distinctione de influxu libero morali, & meritorio, & de influxu tantum physico. Neque Concilium excludit aliud influxum, quæm moralem, & meritorium; quia plus non requiritur ad intentum Concilii, quod contra Massilenses voluit definire, quod-natura, nisi gratia præventa, non possit elicere actum salutare, vel, prout oportet, ut ei iustificationis gratia conferatur, qui est modus loci Tridentini.

Ad clarorem rei hujus intelligentiam no-tandum, particulas *sine nobis*, triplicem cooperationem excludere posse, physicam, liberam, & meritoriam: quamnam autem excludant, ex circumstantiis, & subjecta materia est colligendum. Certum autem est, in hac materia de gratia præveniente, ex mente Conciliorum, & Patrum, per particulas *sine nobis*, excludi semper influxum liberum, & meritorium; nam, si homo in primam gratiam influeret meritorie, adeoque eam meretur, non jam esset gra-

tia, & minus esset gratia ea, quæ eam confonuntur: quæ tamen ideo dicuntur gratias quæ in prima gratia, tanquam in radice, gratis dantur.

At non excludunt Concilia, aut Patres influxum purè physicum, indeliberatum, & necessarium; quia hic influxus, qui nec liber, nec moralis, nec meritorius est, nullo modo præjudicat intentioni Conciliorum, quæ sunt contra Pelagianos, & Semipelagianos assertore, gratiam præcedere omne meritum nostrum, & prorsus gratis, absque prævio ullo merito, dari, nec naturam sufficienter esse ad merendum etiam initium fidei. Imo influxus physicus in gratiam est ad mentem Conciliorum, & Patrum, qui gratiam volunt in aliis vitalibus stare, ut probatum à n. 16.

Accedit, quid Conclia, & Patres dicant, illud quoque facere DEUM solum, vel sine nobis, in quod tamen etiam nos physice influimus: ergo tantum excludunt influxum moralis, & meritoriorum. antec. prob. Sic S. Augustinus epist. 105. longè post medium ait: *Quod enim promittit DEUS, non facit nisi DEUS: ubi illud nō, quod significat DEUM solum, non excludit nostram cooperationem physicam; cum DEUS promittat etiam visionem beatitudinis, quæ est manifestè actus vitalis, & in quem influimus. Sic etiam promittit DEUS Ezechielis 11. v. 19. fe ablatum cor lapideum, & daturum cor carnem, seu molliorem affectum erga bonum: in quem etiam physice influimus. Sic Tridentinum citatum n. 16. ait, DEUM tangere cor hominis per illuminationem: utique autem DEUS solus dicit tangere, & non homo ipse; alias gratia etiam efficeret ipso hominem: & tamen homo quoque ad eam illuminationem cooperatur, quamvis non libere cooperetur.*

Dein ea, quæ non facimus libere, & moraliter, juxta modum loquendi Scripturarum, & Patrum, non cenfum facere. Sic Paulus ad Romanos 7. v. 17. de motibus inordinatis involuntariis ait: *Nunc autem jam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum: quamvis physice unique in eos actus influxerit. Sic Christus Matth. 10. v. 20. ait Apostolis: Non enim vos esstis, qui loquimini: sed spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis: utique autem etiam ipsi, physice faltem, locuti sunt. Sic D. Bernardus de gratia, & libero arbitrio c. 44. n. 46. ait: DEUS tria hec, hoc est, bonum cogitare, velle, perficere, operatur in nobis: primum proficere nobis, secundum nobiscum, tertium per nos facit. Et tamen utique in cogitationes, & volitiones nostras physice influimus.*

19. Ob. 2. Ad hoc, ut gratia sit à DEO sine nobis, debet excludi concursus nostri, tam physicus, quam moralis: ergo. Confirm. Gratia excirians est pulsatio janua cordis, juxta illud Apocal. 3. v. 20. Sto ad officium, & pulsio: sed pulsatio est à solo pulsante, non à recipiente pulsationem: ergo etiam gratia est à solo DEO. Resp. neg. antec. ut patet ex iam dictis. Addo tantum hoc: sicut non potest dici, peccatum esse à DEO, licet hic physice ad illud concurrat; quia scilicet non concurredit imputabilitate: ita neque gratia potest dici esse à nobis, licet

physice

91

physice in eam influumus; quia non influumus in illam imputabilitatem.

Ad confirm. potest negari min. nam etiam janua pulsata concurrit physice ad sonum, & puto esse clarum, dist. tamen ma. gratia est pulsatio tantum materialis, & externa neg. ma. spiritualis, & interna. conc. ma. & eodem modo dist. min. neg. conseq. Certe à Tridentino, & Celestino Papa citatis n. 16. dicitur DEUS tangere (hoc est, pulsare; quia sunt idem) per illuminationem, quæ physice etiam est ab homine: illuminatio enim, seu cognitio boni, dari non potest fine physico nostro consufo. Ubi nota, pulsationem DEI dupliciter nos posse audire: primò per concursum liberum, & confessum præstum gratiae: & hæc auditio distincta est à pura vocatione iuxta illud psal. 84. v. 9. *Audiam, quid loquatur in me Dominus DEUS: secundo per isolam perceptionem, aut receptionem inspirationis: quæ non est distincta realiter à vocatione, sed tantum formaliter, & dicitur vocatio, quatenus fit à DEO, seu quatenus est actio DEI: quatenus autem nobis inheret, & objectum, à DEO intentum, vitaliter repræsentat, dici potest auditio, juxta illud psalmi 94. v. 8. Hodie, si vocem ejus audieritis, nolite obdurate corda vestra.*

20. Ob. 3. Si gratia præveniens, à qua habet salutis exordium, efficit actus vitalis, simul à DEO, & à nobis physice produktus, tunc iustificationis initium reduceretur tam in nos, quam in DEUM: sed hoc est Semipelagianum: ergo. Resp. neg. ma. Ut utique attribui posset iustifications exordium, deberet illud esse tam imputabile nobis, seu nostra natura, quam D. O.: atqui hoc nullatenus ex nos principi sequitur; nam dicimus, illum concursum nostrum, purè physicum, indeliberatum, & nullo modo morale, vel imputabile, aut meritorius esse: sicut prius ex ratione DEO imputari non potest peccatum. Semipelagianum autem docebat, naturam nostram, folis viribus sibi debitis, eliceret merita, quæ sint initium salutis, & quibus meritis salus inchoatur, quibus etiam debeatur gratia, ad salutem perficiendam: à quo errore doctrina nostra longissime distat, quantum scilicet actus proflus non meritorius a meritorio.

21. Ob. 4. S. Paulus ad Rom. 8. v. 14. ait: *Quicunque enim spiritu DEI aguntur, ii sunt filii Dei: ergo homines agunt gratiam DEI: sed agi non est hec, seu physice concurrere: ergo non concurrunt homines physice ad gratiam DEI. prob. min. ex S. August. c. 2. de gratiis Pelagi: qui liber non quidem habetur inter opera S. Augustini; quia tunc Bellarm. de script. Eccles. primum postea inventus est: habetur autem apud Suarezum p. 1. de grat. prolegom. 6. J. dicente: Qui enim regitur, aliquis agit: & à DEO regitur, ut recte agat: qui autem agitur, agere aliquid ipse vix intelligitur. Resp. neg. min. subsumptam, ad prob. S. Aug. non ait: Nihil agere intelligitur, sed vix aliquid, hoc est, quasi nihil, qualis est hic influxus physicus, qui in genere moris nihil reputatur. Imo S. Augustinus l. de corr. & grat. c. 2. hanc nostram responsonem clare confirmat, sic scribens: Agunt enim, ut agant, non, ut ipsi nihil agant.*

22. Dices 2. Plus est agi, quam regi: sed regi

M 2

92

Dices 1. In quo ergo distinguuntur agi, & regi? Respondeat S. Chrysostomus bonit. 14. in epif. ad Rom. non valde longè ab initio sic scribens: *Quicunque spiritu ducentur, hoc est, quicunque omnem vitam ita vivunt. Quid autem velit per hoc ita intelligi, explicavit superius, nempe ut non corpus solum, sed ipsam etiam animam ductui S. Spiritus subiectam, nec velint animam dominari suo instituto, sed subiecti potestati S. Spiritus: adeoque ita tantum reguntur, qui non ita vivunt. Relp. 2. S. Augustinus eo loco non opponit, agi Divinum, & regi Divinum; nam ibidem dicit: *Spiritus sapientia, non viribus propriæ voluntatis, reguntur, & aguntur filii DEI: adeoque agnoscit, etiam esse filios DEI, qui reguntur à DEO: consequenter hic non facit discrimen, inter agi per gratiam Divinam internam, & regi per illam (quidquid sit, an aliquod discrimen sit) sed opponit sibi agi Divinum, & regi Pelagianum: atque inter hæc facit discrimen; nam non opponit sibi operari ex spiritu sapientie, hoc est, ex gratia DEI interna, & operari ex viribus naturæ debitis.**

Pelagius enim docebat (ut eodem loco habet S. Augustinus) *omnes propria voluntate regi: adeoque homines, folis viribus naturæ debitis, à DEO regi: vel saltu volebat, folis naturæ viris à DEO dirigi per legem, atque doctrinam, hoc est, per gratiam externam. Ita refert S. Augustinus epif. 107. additumque, Pelagium in hunc sensu male interpretari esse illud psal. 36. v. 23. A Domino gratus hominis diriguntur (ita legitur S. Augustinus, modo legitur: *Apud Dominum.*) Contra S. Augustinus hoc confantere negabat, & contendebat, filios DEI spiritu sapientie agi, & non viribus naturæ regi, hoc est, ex gratia DEI habere, ut bene agant, & etiam, ut bene velint: hinc ait, eodem versu psalmi statim addi: *Et viam ejus volet: hoc est, homo volet viam DEI: quia scilicet à DEO per gratiam, seu spiritu sapientie, directus est: non autem dicit: Quia viam ejus voluit: seu quia viribus naturæ bene ulis est, idea ad gratiam directus, vel promotus fuit. In hoc autem sensu utique diversissima sunt, regi Pelagianum, & agi Divinum: illud denotat piè operari ex viribus naturalibus: hoc significat operari piè, seu ad salutem, virtutem supernam.**

Quare ex S. Augustino is, qui juxta Pelagium tantum reguntur, agit viribus naturæ, & tamen causam principalis: quod cum nequeat homo in ordine ad actus supernaturales, recte rejicunt error Pelagi, volentis, hominem etiam à DEO tantum regi in ordine ad actus supernos: qui autem agitur, juxta S. Augustinum agit viribus superna gratia, & consequenter vix agit; nam, si non agat libere, aut imputabiliter, sed concurrendo tantum physice ad gratiam, seu illustrationem indeliberatam, moraliter non agit. Si autem agat libere, & imputabiliter, in ordine ad actus meritorios, seu futurates, tamen non agit ut causa principialis: hac enim est gratia juxta illud Apostoli 1. Cor. 15. v. 10. *Non ego autem, sed gratia DEI mecum: & hoc longe plus agit, quamvis etiam homo ex Tridentino non omnino nihil agat: quia autem longe minus agit, dicitur juxta S. Augustinum vix agere.*

regi est moveri moraliter: ergo agi est moveri physicè per qualitatem mortuam, Rcp. Argumentum est simile huic. Gravius est furtum decem crucigerorum, quam tantum duorum: sed furtum duorum est veniale: ergo furtum decem crucigerorum non est veniale, sed mortale: quæ argumentatio est nulla. In forma respondeo, syllogismum non esse bonum, ut jam ostendimus. tamen minus plus est agi Divinum, quam regi Pelagianum, conc. ma. agi Divinum, quam regi Divinum, neg. ma. & om. mi. neg. conseq. Excessus autem stat in eo, quod ex una parte finit vires superme, ex altera naturales, quæ ab illis plurimum superantur. Qui admittunt dicerim inter agi Divinum, & regi Divinum, dicunt, per illud intelligi collationem gratie efficaciam, per hoc collationem gratia tantum sufficientis: in quo unicus est excessus magnus. Sed dubito, an hoc sit ad mentem S. Augustini, qui loc. cit. n. 21, pro eodem videtur sumere regunt & agunt; quia ea conjungit, item dicit, cum, qui regunt, plus agere, quam qui agunt; cum tamen instructus gratia sufficienti non agat; at verò agat instructus efficaciam. Minime autem per hunc texum probatur motio physica per gratiam, tanquam qualitatem mortuam; nam, cum de hac non fuerit controversia inter S. Augustinum, & Pelagium, sed lis tantum fuerit de necessitate auctorius gratia supernaturalis extrinsecus, non potest ex hoc texu inferri, quod S. Doctor talen motio nem vuleri adhucire.

3. Dices 3. Homo per gratiam non tantum ducitur, sed trahitur, juxta illud *Ioan. 6. v. 44.* Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum: atqui duci est moveri moraliter, per illuminationes vitales, in quas physicè influunt homo motus, seu ductus: ergo trahi est moveri physicè, per qualitatem mortuam, in quam non physicè influunt homo motus. Resp. Duci precise, prout hic sumitur, in actu primo, potest dici etiam de eo, qui non sequitur, seu non consentit gratia: si quis vero ducitur sequitur, is iam trahitur; unde trahi est excitari per gratiam prævisam cum consensu conjugendum.

In forma neg. conseq. Utrumque, duci, & trahi, est moveri moraliter: sed different in eo, quod trahi connonet gratiam efficaciam, duci vero sufficientem. Neque verum est, quod trahio intelligatur physica; nam S. Aug. tr. 26, in *Joannem post intuitionem* ait: *Trahit animus & amore:* qui unicus est actus vitalis, & trahio moralis, non physica: & paulo post addit: *Voluptate traheris... trahi sua quemque voluptatis iterum inferius: Romam viridem ostendis ovi, & trabis illam: nubes pueru demonstratur, & trahitur, & quia, quo currit, trahitur, amando trahitur* &c. que omnes tantum sunt trahiones mortales. Qui autem dicunt, hanc tractionem moralē accedere ad Semipelagianismum, aut non fatis capiunt, aut capere nolunt, in quo stet ea heres. Sed de hac actu est trahi de DEO. n. 415. & paulo post iterum de ea mentio fiet.

24. Ob. 5. Gratia excita, quæ consisteret in qualitate mortua, non repugnat: ergo debet admitti in hac providentia. Confir. 1. Non est contra mentem Scripturae, Conciliorum, & Patrum, admittere gratiam prævenientem, non

vitalem, nobis inherenterem, & physicè effectivam illarum illustrationum supernaturalium, etiam indelibertarum, quibus excitamus: ergo debet admitti talis gratia. Confirm. 2. Connaturalius est, naturam elevari per potentias intrinsecas, quam per extrinsecas: ergo debet admitti ea qualitas; alias enim deberet natura, ad producendas primas affectiones supernaturales, elevari per omnipotentiam DEI extrinsecè applicatas; quia tunc necdum habet habitum. prob. conseq. haec ipsa connaturalitas est sufficiens ratio, cui admittitur habitus virtutum infularum: ergo etiam est sufficiens ratio, cur admittitur haec qualitas.

25. Resp. neg. conseq. à potentia enim ad actum nullum est argumentum affirmativum, ut constat apud omnes. Ad 1. confirm. Resp. 1. om. antec. neg. conseq. debet res, qua non aliunde probatur, non tantum non esse contra Scripturam, sed etiam in ea habere fundatum. Rcp. 2. neg. antec. nam ea, quæ Tridentinum, & Patres citati n. 16. & seq. dicunt de gratia, ejusque munus, & effectibus, non convenient qualitat mortua. Ad 2. confit. neg. antec. Ut rectè observat Gormaz in M. 6. ubi non est positivum prædicatum, neque est comparativum: seu, ubi non est connaturalis, neque est connaturalius; cum ergo natura nostra non sint connaturales potentias supernaturales, neque possunt esse connaturales. Aliud est, quod gratia sanctificans, qua est quasi natura in ordine supremo, connaturales sin potentiæ, seu habitus supernaturales infusa. Neque negamus, quod in homine habente gratiam sanctificantem, & consequenter habitus virtutum, isti possint etiam influere in actus indelibertos illos, qui sunt gratia excita.

At, si gratia sanctificans desit, & consequenter non adiut habitus (excepta fide, & spe, qui manent, donec per contraria ipsi peccata indelibit, aut desperationis expellantur) tunc neque adiut potentias intrinsecas; quia non adeat radix ipsas exigens. Et tunc suppeturearum defectus per potentiam DEI extrinsecè applicata. Ubi hoc addendum, gratiam DEI excitare, consistentem in vocatione, seu illuminatione, non esse suppleibilem per potentiam DEI extrinsecè applicatam; quia non potest creatura intelligere, neque supernaturale, sine actu vitali, per solam DEI potentiam. At gratia DEI physicè tantum concurrentes (quales sunt habitus) possunt suppleri; quia potest aliquis agere, modo habeat aliquam virtutem adjuvantem, sive juvent extrinsecè, sive intrinsecè, e.g. qui prius non potest portare pondus, potest juvari, vel intrinsecè, si roburis intrinseci in corpore fiat, vel extrinsecè, si alius extrinsecè simul cum eo portet.

26. Dices. Saltem convenientius est, ut creature semper agat per potentias intrinsecas, quam per adjutorium tantum extrinsecum: ergo debet in defectu habituum, e.g. in peccatore, admitti haec qualitas mortua, quae sit principium intrinsecum eliciendi actus supernaturales, etiam indelibertos, ne debeat recurriri ad omnipotentiam DEI extrinsecè applicatam. Confirmatur. Gratia stans in actu vitali, adeoque tantum moraliter movens, & adiuwans, non sufficiens

juva,

juva, aut determinat voluntatem: ergo debet admitti physicè movens, & physicè influens. Rcp. neg. antec. intellectum de actionibus supernaturalibus, cum enim ista actiones naturæ creatae non habent gratiam, tanquam radicem potentiarum intrinsecarum, per se non convenient, sed supra ipsam sint, ea non magis exigit agere supernaturale per potentias intrinsecas, quam per extrinsecas, & spectat ad DEUM eligere, quomodo velit concurre. Unde Pares, ac Theologi non admittunt habitus internos infusos, tanquam connaturaliores naturæ, sed tanquam connaturaliores gratia. Ne replies, Theologos communiter doce, animam Christi, coquid operata sit modo convenientissimum, operata esse per habitus intrinsecos; Respondet enim facile, illi animæ, unita Divinitati, fuisse actiones supernaturales debitas, & positivè convenientes: adeoque etiam debitas, & convenientes fusse potentias intrinsecas ad eas actiones: at non sunt ita debitas actiones supernaturales naturæ puræ, & gratia sanctificante non intrinsecæ. Neque pertinet ad suavem DEI providentiam, dare vires intrinsecas homini, nisi in ordine ad naturales, vel in ordine ad supernaturales tunc, quando homo est in statu perfecto, seu gratia: non vero, quando est in contrario statu.

Ad confirm. neg. antec. supposito enim, quod homo habeat coprinicipia supernaturalia, physicè influentia, e.g. habitus virtutum, vel omnipotentiam DEI specialiter, & supernaturaleri applicatam, sufficientissime potest juvari, & moveri illustrationibus &c. sicut in ordine ad actus naturales movetur a consiliis, & rationibus naturalibus. Et utique aliquis juvatur, quando animatur, & incitatur, certe sapientissime dicitur aliquis juvari consilio, adhortatione &c. sine quibus animus, aut languidus non auderet, aut mox desisteret, vel dubius, & incertus hæreret, nec ageret: & ita etiam magnum est auxilium gratia moraliter incitantis.

ARTICULUS IV.

27. Dico. Probabilis gratia actualis in actu salutare, ita Suarez l. 3. de gratia, c. 17. n. 61. Oviedo in l. 2. tr. 7. controver. 1. punt. 7. n. 61. Gormaz in manu scriptis & aliis, præteritum antiqui; nam, ut ait Suarez cit. cap. n. 16. nec Divus Thomas, nec ali Theologi antiqui, hanc efficientiam physicam, gratia tribuit: quamvis, ut ait Eximus, diligenter haec dñe authores inquisiverit. Idem Eximus cit. lib. c. 18. n. 10. ait. Conclia, & Patres de hoc physico influere nihil specialiter tractasse. Non tamen nego, etiam oppositæ sententia magnam probabilitatem inesse.

Probant quidam hanc conclusionem sic. Gratia excita non tantum deberet influere physicè in actus salutares hominis iusti, sed etiam in actus peccatoris, (non enim videtur ultra ratio, quare in uno casu debeat influere, & non

in altero, cum in utroque gratia detur ad actus eos eliciendos) atque in homine peccatore non potest gratia excita physicè influere: ergo prob. min. gratia excita est causa principalis actionis boni: ergo, si influeret physicè, debet esse æquæ saltem perfecta, ac est ipse actus: atque gratia excita, utpote actus indelibertatus, non potest esse tam perfecta, ac est actus salutaris delibertatus: ergo non potest physicè influere. antec. 1. habetur ex S. Paulo 1. Cor. 15. v. 10. dicente: Abundantis illis omnibus laboravi: non ego autem, sed gratia DEI mecum: ubi in operando sibi gratiam, tanquam causam principalem, præponit: conseq. est communis, & videatur haberi ex naturali inclinatu, quo judicamus, ab imperfectiori non posse physicè, & simul principaliter produci aliquid perfectius. prob. etiam subsumptum: actus delibertatus, etiam non sit intrinsecè liber, tamen est, saltem ordinari, magis intensus, aut clarus, aut firmus amplexus objecti, quam actus indelibertatus antecedens: adeoque iste, seu gratia excita, saltem ordinari, est imperfectio.

Si dicas, gratiam itam ex se non sati perfecit, ad hoc, ut sit causa principalis, elevari à DEO, rectè urges Suarez: vel elevatur intrinsecè, & debet qualitas aliqua ponit in ipso actu vitali, quod est incredibile: vel elevatur extrinsecè, & melius dicunt, quod immediate elevetur voluntas. Non autem eodem modo requiritur, ut causa, moraliter tantum influens, quamvis principaliiter, seu quatenus principale motivum repræsentat, sit æquæ perfecta, ac est effectus, ut est clarum vel ex eo, quod ipsum motivum repræsentatum sepe non sit tam perfectum, quam vel actus, vel effectus, qui ob illud elicuntur.

Nec dicas, non quamlibet partiam causam physicam, sed tantum totam causam physicæ influentem, debere esse æquæ perfectam, ac est actus, vel effectus; nam, licet hoc verum esse posse, quando nulla est causa principalis, ut forte accidit in generatione tertie speciei animalium: tamen, quando una causa ex omnibus est principalis, videatur ex communi instinctu, quem habemus quod illa debet esse saltem tam perfecta, ac est effectus. Quia tamen haec ratio videatur posse impugnari ex paritate cum lumine gloria (de quo in tract. de DEO num. 24.) quod est causa physica principalis visionis beatitudinis, quamvis sit imperfectus, ut iterum diximus tract. de DEO. num. 24. item in habitu bus aliis influentibus in actu, etiam imperfectioribus actu libero, & vitali (nam dicere, quod perfectio vitalis compensetur per perfectionem habitualitatis, seu exigentia ad permanendum, forcer dicere aliquid fatis incertum) hinc.

28. Prob. conclu. 2. alter. Gratia excita requiritur tam in justo, quam in peccatore: ergo debet etiam physicè influere in actus peccatoris se convertentes: ita, ut ipsa, tanquam coprinципio intrinsecō, instructus peccator, possit elicere actus salutares: ergo falsum esset, quod communissime dicunt Theologi, scilicet, quod habitus, quos iustus habet, dent simpliciter posse: prob. conseq. gratia excita dat etiam simpliciter posse; quia cum ipsa jam simplificiter posset peccator actus bonos elicere, con-

Sequenter id etiam posset justus, in quo non minus debet semper adesse gratia excitans: & hæc non haberet minorem vim in presentia habitatum, quæ in eorum absentia.

Si dicas, gratiam excitantem non sufficere ad eliciendum actum bonum absque habitibus: sed si isti definis, debere adhuc eorum defectum suppleri per potentiam DEI extrinsecè applicata: in primis contradic physici influxus patrionis, & evertis præcipuum eorum fundatum, quod est, potentiam debere per principia intrinsecè reddi expeditam; hoc enim juxta hanc responsionem non fieret. Dein, si debet aliquis defectus suppleri per omnipotentiam DEI specialiter concurrentem, melius dicitur, quod omnis supplex, ne tributauit gratia aliqua virtus partialis, quæ non videtur ipsi convenire.

29. Prob. conclus. 3. Gratia excitans est actus intellectus, vel solus, ut juxta quodam auctores aliquotem contingit, vel una cum actu voluntatis, ut ordinariè, vel saltem ut plurimum sit: sed actus intellectus non potest influere in actu voluntatis: ergo prob. min. actus unius potentia non est principium physicum, & proximum actus alterius potentia: quia, ut habet Suarez loc. cit. num. 6. ista sunt virtutes, vel

actions diversarum rationum: ergo, Confirm. In naturalibus cognitione non est principium physicum volitionis, nec volitio cognitionis, ut teste Suarez loc. cit. num. 7. ab omnibus philosophis receptum est: ergo nec in supernaturalibus actus intellectus est principium physicum actus voluntatis; quia non est illa ratio, quare Deus aliud statuerit, vel aliam efficientiam actibus his tribuerit, in ordine superno. Confirm. 2. Voluntas non dicitur movere intellectum, nisi imperando, & intellectus non dicitur movere voluntatem, nisi illustrando: sed hac utraque motio est tantum moralis, & alia non probatur: ergo.

Confirm. 3. conclus. ex communi autoritate, saltem implicitè pro nobis stante, eorum Theologorum, qui non admittunt elevationem extrinsecè voluntatis per omnipotentiam DEI extrinsecè applicatam; hi enim, quando queruntur, quænam sit causa physica actus, qui est ultima dispositio ad habitum e. g. in peccatore poenitente, dicunt, causam esse ipsum habitum, & admittunt aliquam mutuam naturæ prioritatem potius, quam assignent pro causa gratiam excitantem: ergo signum est, quod non agnoscant in hac gratia vim physicæ effectivæ. Tandem conclusio hæc probatur etiam argumento negativo, ex eo scilicet, quod hic influxus physicæ gratia excitantis non sufficienter probetur: adeoque tantum admiti debeat influxus moralis, quem nemo negat.

30. Ob. 1. S. Paulus 1. Cor. 15. v. 10. ait: Non ego autem, sed gratia DEI mecum: ergo causa principalis actus salutaris est gratia: ergo debet esse physicæ effectiva. Rely. neg. 2. conseq. Imo ex hoc texu, & ex eo, quod gratia debet esse causa principalis, inferunt aliqui, ut dictum num. 27. quod gratia actualis non possit esse causa physica: & hinc debet physicæ concurrere gratia habitualis, sive habitus superni virtutum insularum: cùmque hi sint etiam gratia, potest de his intelligi. S. Paulus

tanquam de physicè influentibus: de actualitatem gratia potest intelligi tanquam de moraliter influente. Quodsi habitus virtutum, ut continget in peccatore, defint, jam dictum est, supplexum influxum physicum ab omnipotentia DEI, quæ etiam est supernaturalis gratia increata. Accedit, quod sapientia principalis sit tantum moraliter influens, ut patet in mandante, & exequente.

31. Ob. 2. Concilium Milevitani can. 4. anathema dicit ei, qui dixerit, per gratiam DEI solum aperi nobis intelligentiam mandatorum, ut sciamus, quid appetere, quid vitare debeamus, non autem per illum nobis prefari, ut, quod factum cognoverimus, etiam facere diligamus, atque valeamus: ergo gratia non tantum illuminat intellectum, sed etiam physicè influit. Rely. neg. conseq. Concilium loco citato loquitur de gratia iustificante; nam hanc nominat can. 3. & deinde can. 4. objecto vocat eandem gratiam; per gratiam autem sanctificante prefari nobis etiam, ut id facere valeamus, seu vires physicas supernaturales, non negamus: quia per illum, tanquam quasi naturam, exiguntur nobis habitus infusi, & propter illum dantur.

Neque, ut obseruat Gormaz, per gratiam justificantem intelliguntur tantum affectiones, vel illuminationes supernæ; cùm Tridentinum sess. 6. c. 7. eam à gratia istis, & aliis actualibus, latet distinguat. Saltem probari non potest, Concilium loqui de solis gratiis actualibus, & non etiam simul de gratia habituali, aut gratia supernorum habituum.

Dein per illuminationes illas, & pias affectiones, non tantum datur qualifinque intelligentia mandatorum, sed, maximè ratione inspirationum voluntatis, datur etiam dilectio alii que indeliberata boni: itemque dantur vires, si non physicæ, moraliter saltem cooperantes: cùmque ut habet Suarez cit. l. 3. de grat. c. 15. num. 4. voluntate imbecillitas, utpote ex ignorantia, & infirmitate orta, magna ex parte moraliter sit, per auxilia moraliter adjuvantia magna ex parte potest tolli, & totaliter per comprimita supernaturalia, præter gratiam excitantem requisita, scilicet per habitus &c.

32. Ob. 3. Trident. sess. 6. c. 5. dicit, nos cooperando gratia disponi ad iustificationem: ergo cooperamus ipsi: ergo ipsa operatur physicæ; quia nos operamus physicæ. Rely. neg. ultimam conseq. cooperari non significat operari in eodem genere causalitatem. Sic confulens, & mandans, & physicæ execuens homicidium, cooperantur, qui primi duo operentur physicæ. Si fides tantum moraliter influit in actu voluntatis salutares, & tamen dicitur Jacob. 2. v. 22. Vides, quoniam fides cooperabatur operibus illius: scilicet Abraham circa sacrificandum Isaacum physicæ operantis. Sic Tridentinum ipsum sess. 6. c. 10. ait: Cooperante fide bonis operibus crescunt: quia fides physicæ influit in actu humilitatis, charitatis &c. Adde, quod Tridentinum loc. cit. videtur loqui de gratia excitante, ac adjuvante, quasi de distinctis: ergo, licet diceret, aliquam physicæ concurrere, non sequeretur, eam esse excitantem.

33. Ob. 4. Concilia, & Patres, agentes contra Pelagium, nullam faciunt mentionem de grata

habitu supernaturalium; sed dicunt, nobis per ipsas illustrationes, & pias affectiones, praeberi sufficientiam ad actus salutares: ergo supposuerunt, has gratias illustrationum physicè influere. Rely. Concilia, & Patres etiam mentionem faciunt habituum supernaturalium, ut Venerabile sub Clemente V. Clementina, de summa Trinit. & fide Catholica: item Trident. sess. 6. c. 7. ubi aut infundit fidem, spem, & charitatem: rufus Innocentius III. C. Majores, de baptism. f. illud verò: ulterius S. Augustini, l. 22. de civit. DEI c. 24. dum ait: Preter eam artes bene vivendi, & ad immortalē perveniri felicitatem, que virtutes vocantur, & sola DEI gratia, que a Christo est, filii promissionis, regnique donantur &c. Quodsi contra Pelagium de his habitibus mentionem non faciant, inde est: quia voluntudo optimo offendere necessitatem gratiae, quam melius ostendebant in illuminationibus, & affectionibus supernis, quæ in habitibus.

Ratio est: quia illæ illuminationes &c. ita sunt necessaria, ut non possint extrinsecè per omnipotentiam DEI suppleri; non enim potest quis cognoscere per solam omnipotentiam extrinsecè applicatam, vel per alterius cognitionem extrinsecam: econtra habitus non sunt ita necessarii; sed eorum defectus potest suppleri per omnipotentiam DEI, extrinsecè applicatam: inquit in peccatoribus ita supplerit. Quare SS. Patres magis de illis gratiis actualibus, quam de his habitibus, agebant, ut scilicet necessitatem gratiae, nobis inharentis, clarius contra Pelagium ostenderent: quod bene notandum ad mentem Conciliorum, & Patrum, intelligendam, in forma neg. conseq. non enim volunt SS. Patres, rotam sufficientiam nobis dari per eas gratias actuales, sed tantum sufficientiam ab extrinsecè insupplebile, & magis necessariam. Quæ responso firmatur ex communi autoritate Theologorum, qui aliam causam physicam assignant, ut dictum num. 28. & 30. nec putant, ex Conciliis hanc sufficientiam gratiae excitantem in genere physicæ eru.

34. Ob. 5. S. Augustini in illud ad Rom. 8. v. 14. Qui spiritu DEI aguntur: ait, plus esse, agi, quæ regi (quod regi est moraliter juvari) ergo agi est physicæ juvari. Confirm. Idem S. Doctor paulum docet, illustrations, & affectiones pias causare salutem: ergo physicæ effectivæ concurrunt. Rely. neg. conf. Textum, & mentem S. Augustini fuisse explicavimus à num. 21. quem vide. Ad confirm. neg. conf. nam modò illustrations illæ &c. sive causæ morales, quæles esse dicimus, verè causant: nec probari potest, quod aliam causalitatem gratiae excitant tribuat S. Augustinus. Ceteræ ejus vim tractavimus (quæ est ejus vis effectiva) ut vidimus n. 23. comparatramo ostendo ovi, vel nubicum ostensum pueri: adeoque plus quam moraliter causalitatem ei non tribuit. Iterum, cùm ait l. de spir. & litter. c. 34. Vigoribus fusionibus agit DEUS, ut vellemus, & ut credamus: sane non aliam, quam moraliter efficientiam adstruit. Rely. cùm l. 2. de peccator. merit. & remiss. c. 19. ait, nos, dum oramus auxilium ad perficiendam iustitiam, non aliud deprecari, quænam ut appareat, quod latebat, & suave fiat, quod non deflebat (de quo texu vide n. 17.) lane indicat, nos non aliud

adjutorium petere, quænam quod moraliter nos adjuvet: adeoque nec aliud recipere.

35. Dices. Juxta nos illæ illuminationes neque essent causa morales; non enim cognitio rei causat, aut moveat; sed tantum est applicatio moti: ergo gratia efficit tantum conditio moralis, non vero causa. Rely. neg. anrec. quia ad causam moralem sufficit, si moveat, quia est: atqui illæ illustrations movent, quia sunt: nec tantum movet objectum per eas representatum, sed etiam movent ipsa; alias neque consilium diceretur causa moralis; sed tantum ratio per id applicata: nec imperium domini moveret servum, sed tantum potestas jurisdictionis per imperium applicata, quia sunt contra communem. Sic etiam omnes dicunt, exhortationem mouere, & non tantum rationes, seu objecta per eas representata; unde, licet cognitio finis non sit causa finalis, tamen potest esse causa moralis; quia censetur etiam ipsa, in communi estimatione, mouere, saltem in concreto cum objecto, & non esse pura putativa applicatio causa moralis. Certè tales illuminationes supernæ, sunt quasi locutiones, aut consilia, aut precepta DEI, quibus nobis fudet, aut præcipit, aliquid faciendum, aut omitendum: si ergo in naturalibus consilia, præcepta &c. sunt verè causa morales, cur non sint in supernaturalibus etiam illæ illuminationes?

36. Ob. 6. Omnis cognitione, vel affectio, per se dirigens ad agendum, influit physicè in actu: ergo etiam illustratio ista gratia. prob. antec. omnis forma, essentialiter præsupposita ex parte principii, censetur cum ipso physicè concurrens: atqui cognitione est talis forma: ergo. Confirm. Liberum arbitrium non est tantum insufficientis in genere morali, sed etiam in genere physicæ ad actus supernos: ergo non tantum juvatur à gratia in genere morali, sed etiam in genere physicæ. Rely. neg. ant. ad prob. neg. ma, potest enim talis forma esse tantum conditio in genere physicæ, & causa in genere morali, & sic planè se habere videtur in ordine naturali: cognitione respectu voluntis, ut ex Suarezio diximus n. 29, sic etiam se habet fides respectu bonorum operum, de qua n. 32. Ad confirm. dist. conseq. Liberum arbitrium juvatur à gratia actuali illustrations, vel affectionis, in utroque genere, neg. conseq. juvatur ab illa in genere morali: in genere physicæ autem à gratia habituum intrinsecorum, vel omnipotentie extrinsecè applicata. conc. conseq. non enim debet gratia actualis excitans sola dare sufficientiam in omni genere; modo enim ipsa det aliquam, & alia gratia det aliam, jam verum est, gratia juvatur naturam infirmam.

37. Ex hucusque dictis infertur, gratiam aliam est moraliter, aliam physicæ adjuvantem. Gratia excitans est moraliter adjuvans, causa quo quis ei contentiat: quo causa etiam est moraliter cooperans. Gratia physicæ adjuvans alia est physicæ adjuvans effectiva, alia adjuvans formaliter. Illa adjuvat aliquid efficiendo: & talis gratia sive habitus superni, quando cum ipsis elicimus actus bonos, vel, si hi definiunt, est omnipotenta DEI extrinsecè applicata, loco habituum concurrens. Gratia physicæ formaliter adjuvans est ipse actus liber, & salutaris, qui & ipse est gratia

gratia actualis adjuvans; quia etiam est concursus DEI, supernaturalis, & multo magis ex gratia DEI, quam ex operatione hominis: & de hoc actu etiam verum est illud Apostoli: *i. Cor. 4. v. 7.* Quid autem habet, quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non accepisti? Et quidem actus liber, ac salutaris est gratia adjuvans illa, quam *n. 14.* ex *S. Augustino*, diximus vocari auxilium quo, & conjungitur cum confusu per identitatem.

Ubi addendum, quod gratia omnis, sive sit illuminatio, sive habitus, aut augmentum habitu, sive concursum DEI superius, sive ipsius visus beatifica &c, uno verbo, omnis gratia illa, quam per precedentes bonos actus meremur, etiam sit, & dicatur gratia: communiter autem dicitur gratia pro grata: per quam intelligitur illa, qua ratione prioris gratiae est debita. Sic *S. Augustinus l. de gratia*, & libero arbitrio c. 8. Sine dabo & vita eterna, nec denique tale sit bijusmodi trahentis DEI auxilium, cui resipi non possit.

39. Jam Semipelagianus, sive Massiliensis, in pluribus quidem a Pelagio recedebant, sed tamen non omnino, & quod spectat ad praeferentem questionem, non quidem admitebant, totum justificationis negotium esse in libertate naturali hominis positum; sed tamen initium fidei & primam vocationem; abeant enim: sicut ergo potest quidem ex suis viribus vocare medium, non tamen potest se facere, ita natura nostra aegrota, ex se potest vocare, seu implorare DEUM, ut ipsam sanet, sed non potest sanam se reddere. Putant (air *S. Augustinus l. de predicatione Sanctorum c. 2.*) ex nobis esse fidei conceptum, & ex DEO esse fidei supplementum. Ex quo inferi recte S. Doctor, eos velle, quod gratia prima secundum merita detur, & jam non sit gratia, sed merces.

QUESTIO II.

De Necessitate Gratiae Actualis.

ARTICULUS I.

An Gratia sit necessaria ad actus supernaturales, tum intellectus, tum voluntatis.

38. C eleberrima haec quæstio fuit, maxime tempore *S. Augustini*, inter Catholicos, & Pelagianos, ac Semipelagianos. Negavit initio Pelagius, gratiam supernaturalem necessariam esse ad operem bona, ac ad salutem conducientem. Dein, accusatus de hoc errore, admisit, necessariam esse gratiam: per hanc tamen intellectus libertatem, a DEO homini gratuitò donatam. Pollea admisit præter libertatem etiam gratiam, que stataret in lege, atque doctrina, & exemplis Christi. Quibusunque autem dein usus sit verbis sequivocis, aliam gratiam internam non admisit, ut patet ex *S. Augustino* citato à nobis *n. 422*, de DEO. Videri etiam hac de re potest *Theodorus Eleutherius* in appendice *Histories de auxiliis*.

Fundamentum autem hujus haeresis erat, quod putaret Pelagius, admissa necessitate gra-

tia everti libertatem; cum judicaret, eum liberum esse non posse, qui indigeret auxilio alieno; sic enim *Critobolum*, seu *Pelagianum*, loquenter inducit, Hieronymus, libro i. dialogo adversus Pelagianos cap. 1. Si enim absque DEO, & nisi per singula ille me juverit, nihil possum agere, nec pro bonis me juvent operibus coronabit, nec affiget pro malis: sed in utroque suum, vel recipiet, vel dannabile auxilium. & cap. 2. Mibi autem nullus afferre poterit liber arbitrii potestamen, ne si in operibus meis DEUS adjutor extiterit, non mibi debeatur merces, sed ei, qui in me operatus est. Quem errorre refellit Concilium Senonense decreto 15. de libero arbitrio, sic docens: Neque tamen tanta gratia necessitas liber prejudget arbitrio; cum illa semper sit in promptu, nec momentum quidem pretereat, in quo DEUS non sit ad opium, & pulset: cui si quis aperuerit januam, intrabit ad illum, & canabit cum illo: nec denique tale sit bijusmodi trahentis DEI auxilium, cui resipi non possit.

39. Jam Semipelagianus, sive Massiliensis, in pluribus quidem a Pelagio recedebant, sed tamen non omnino, & quod spectat ad præferentem questionem, non quidem admitebant, totum justificationis negotium esse in libertate naturali hominis positum; sed tamen initium fidei & primam vocationem; abeant enim: sicut ergo potest quidem ex suis viribus vocare medium, non tamen potest se facere, ita natura nostra aegrota, ex se potest vocare, seu implorare DEUM, ut ipsam sanet, sed non potest sanam se reddere. Putant (air *S. Augustinus l. de predicatione Sanctorum c. 2.*) ex nobis esse fidei conceptum, & ex DEO esse fidei supplementum. Ex quo inferi recte S. Doctor, eos velle, quod gratia prima secundum merita detur, & jam non sit gratia, sed merces.

Non autem admiserunt gratia interioris necessitatem, etiam ad initium fidei; damnat enim Innocentius X. hanc propositionem *4. Jansenii*: Semipelagiani admitebant prævenientis gratia interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei, & in hoc erant heretici: quod vellent, eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare: de qua vide dicta in tractatu de DEO. *n. 420*. Fundamentum hujus erroris erat idem cum fundamento Pelagi; quia putabant, alias everti libertatem, ut referit *S. Augustinus epistolao. sub initium*, equum gratia non esset in manu nostra. Alii putant, eos etiam existimasse, voluntatem non posse resistere gratia efficaci: alii videtur hoc non convenire cum reliqua eorum doctrina. Sed, ut recte advertit Arriaga disp. 35. de gratia sectione 5. n. 29. non est querenda in haeresis consequentia doctrina, aut reflexio, seu attentione talis ad omnia sua dicta, ut non possint ex suis assertis impugnari; unde, quamvis non semper fuerint uniformes, non sequitur, eos aliquid non dixisse; cum haereticorum sit propria inconscientia, & disformitas doctrina.

40. Dico. Ad omnem actum supernaturalem, & ad salutem æternam conducentem, sive intellectus, sive voluntatis, etiam ad initium fidei, & piam voluntatem credendi, necessarium simpliciter est auxilium gratia supernaturalis, ita Catholici omnes. Probatur 1. Hoc veri-

An Gratia sit necessaria ad actus supernaturales, tum intellectus, tum voluntatis. 97

veritas definita est pluribus Conciliorum, Palæstino in Asia, Milevitano in Africa, Araucano in Gallia, Tridentino in Germania, & alibi. Sic Araucanum canonem vel capitulu 5. dicit anathema ei, qui afferri, sicut argumentum, ita etiam initium fidei, ipsam credulitatem effectum non per gratie donum nobis messe: & adducit in hunc finem plures textus Sacra Scriptura, *Ad Philippienses* 1. v. 6. Qui capi in vobis opus bonum, perficiet. & v. 29. Vobis donatum est pro Christo, non solum, ut in eum credatis, sed etiam, ut pro illo patiamini. *Ad Ephes. 2. v. 8.* Gratian enim estis fabrati per fidem, & hoc non ex vobis; *DEI enim donum est.* 1. *Cor. 4. v. 7.* Quid autem habet, quod non accepisti. & c. 15. v. 10. Gratia autem DEI sum id, quod sum.

Idem Concilium can. 7. subdit. Si quis per naturam & viaginem bonum aliquod, quod ad salutem pertinet, vult aeternam, cogitare, si expedit, fore salutari, id est, Evangelica predicatione contentiva posse confirmat, abique illuminatione, & inspiratione Spiritus Sancti, qui dat omnibus suavitatem in contentiendo, & credendo veritatem, heretico fallitur spiritu. Unde habemus etiam, textus citatos Scriptura ita intelligi oportere, ut fides quoque, sive initialis, sive aucta, sit donum, seu gratia à DEO accepta, sicut & omnia bona.

Tridentinum autem sessione 6. de justificatione cap. 5. sive, justificatione exordium in adulterio, *DEI per Christum Iesum præveniente gratia, sumendum esse*, hoc est, ab ejus vocatione. Dein ita definiri can. 1. Si quis dixerit, hominem suis operibus, que vel per humanam nature, vel per legis doctrinam sunt, absque Divini per Iesum Christum gratia, posse justificari coram DEO, anathematizat. & canon. 2. Si quis dixerit, ad hoc solum Divinam gratiam per Christum Iesum dari, ut facilis homo juvè vivere, ac viam eternam promoveri posset, quippe per liberum arbitrium sine gratia utrumque, sed ergo tamen, & difficulter posset, anathematizat. & canon. 3. Si quis dixerit, sine præveniente Spiritus sancti inspiratione, arque ejus adiutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut panitere posse, sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, anathematizat. Ex quibus, & aliis plurimis, que possunt afferri, & videri queunt apud Rhodes disp. 2. de gratia q. 1. fed. 1. & 2. doctrinam nostram clare patet.

41. Accedunt plures alii textus Sacra Scriptura, qui, accedente præferim explicacione Conciliorum, in hanc nostram sententiam sunt invicti roboris. Sic præter iam supra citatos, *Joan. 6. v. 44.* dicit Christus: Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum. Ubi Araucanum II. canon. 8. ponderat particularum Nemo, qui ait probari, quod nullus a necessitate gratia excipiatur: quem textum *S. Augustinus libro 1. contra duas epistolulas Pelagianorum. c. 3.* adducit, & ponderat particulias: venire ad me; quibus primum pietatis opus, seu initium ait significari, eo quod ea Dominus propter credentes, & non credentes dixerit: adeoque etiam isti ad habendam fidem opus habeant gratiam. Sed & illud traxerit significat, primum motum bonum esse à DEO. Alter locus est iterum *Joan. 15. v. 5.* Sime me nibil potest facere: ex quo aguit Concilium Milevitani canon. 5. & *S. Augustinus, tr. 8.* in *Joan.* nihil proficere boni nos.

R.P. Ant. Mayr, Theol. Tom. I.

posse facere sine gratia Christi. Et ne quis dicat, justos saltrem posse aliquid boni facere, refellitur hoc iterum ex *Joan. 15. v. 4.* ubi Christus justos comparat palmibrus, & se vidi: atque. Sicut palmes non potest ferre fructum à semetipsa, nisi maniferis in vita, sic nec vos, nisi in me manifestis: in quo textu (ut ait *S. Augustinus* hoc eadem tractat) continetur magna gratiae commenda.

42. Consentunt SS. Patres, Prosper, Fulgentius; & maximè *S. Augustinus* plurimis notantibus locis, sed libris, quos contra hostes gratia (scriptis, in quibus plura adhuc Scripturatum testimonia ponderat, atque ex his infert, voluntatem, ex viribus naturæ, neque posse remotam aliquam dispositionem posivam ad actum bonum, vel justificationem ponere sine gratia præveniente. Et primo ponderat illud *psal. 76. v. 11.* Dixi: nunc ceipi; hec mutatio dextera exteli: ubi observat, mutationem hanc, seu intentionem conversionis, esse non opus liber arbitrii, sed dexteræ excelsi. Rufus *psal. 55. v. 8.* Pro nibilo salvos facies illos: in quem locum *S. Augustinus*, 1. de patientia, c. 20. ait: Si autem vera sit gratia, id est gratia, nihil invent in homine, cui meritò debeatur: quod bene intelligitur & in eo, quod dictum est: Pro nibilo salvos facies eos: profecto ipsa dat merita, non meritis datur. Prevenit ergo etiam fidem, ex qua omnia bona opera inceptunt.

Idem *S. Augustinus l. 2. contra duas epistolulas Pelagianorum c. 8.* sic scribit: Si enim sine DEI gratia per nos incipit cupiditas boni, ipsum causam tamen erit meritum, cui tanquam ex debito gratie veniat adiutorium, ac sic gratia DEI non gratis donabitur, sed secundum meritum nostrum dabitur: quo dicto alludit ad illud *Apostoli ad Rom. 11. v. 6.* Si autem gratia, jam non ex operibus: alioquin gratia jam non est gratia. Ex quibus omnibus habetur, voluntatis creatam, ex viribus naturæ, neque posse remotam aliquam dispositionem ponivam ad actum supernum, vel justificationem, ponere sine gratia præveniente; quia alias homo non omnino nihil posset ex le in ordine ad actus supernos: & hac ipsa positiva dispositio, jam aliquo modo exigeret concursum ad actum salutarem, atque hunc saltrem pro libertu voluntatis cooperari volentis, post se traheret.

43. Probatur 2. conclusio ratione. Actiones creaturarum sunt essentialiter actiones servorum: & actiones servorum non possunt habere proportionem, & exigentiam ad hereditatem filiorum; cum hanc non possint servi quia tales exigere, sed debeant eam gratuitò accipere; ergo actiones creaturarum non possunt habere exigentiam, seu proportionem ad vitam æternam, quia est hereditas filiorum DEI: ergo non possunt esse supernaturaliter meritoria, seu salutares, aut conductentes ad vitam æternam. Confirm. 1. Actus salutares, seu meritorii, sive de condigno, sive de congruo, vita æternæ, sunt supernaturales, & quidem Theologice tales: ergo sunt supra exigentiam totius naturæ creatæ, adeoque supra exigentiam potentiarum, & medianorum naturalium: ergo ad eos actus est necessarium auxilium supernaturale gratia.

Hæc ratio etiam probat, quod actus pure